

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annetun lain 1 ja 4 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annettua lakia.

Ehdotuksen mukaan kauppa-alusluetteloon merkitsemisen edellytyksiä muutetaan siten, että aluksen ikävaatimus poistetaan.

Esitys liittyy valtion vuoden 2003 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

Ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annetun lain (1707/1991) 1 §:n 1 momentin 3 kohdassa ja 2 momentissa säädetään rekisteriin merkittävän aluksen ikävaatimuksesta. Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan alus saa olla enintään 20 vuotta vanha sen vuoden alussa, jona se merkitään kauppa-alusluetteloon. Pykälän 2 momentin mukaan Suomen alusrekisterissä oleva alus, joka on enintään 25 vuotta vanha lain voimaan tullessa, voidaan myös merkitä kauppa-alusluetteloon.

Ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta annetulla lailla (1611/1992) muutettiin 1 §:n 2 momenttia siten, että lisäksi voidaan yksittäistapauksessa turvallisuustarkastuksen jälkeen hyväksyä yli 20 vuotta vanha alus merkittäväksi kauppa-alusluetteloon, jos siihen on aluksen kuntoon ja merikelpoisuuteen liittyviä erityisiä syitä. Lain perusteluissa (HE 119/1991 vp) todetaan, että aluksen kunto ja tekninen merikelpoisuus eivät välttämättä ole riippuvaisia aluksen iästä. Tämän vuoksi katsottiin, että aluksen iän ei tulisi olla

ehdoton kauppa-alusluetteloon merkitsemisen edellytys, koska alukselle on esimerkiksi voitu suorittaa peruskorjaus tai suuria muutostöitä siten, että alus täyttää uudemmille aluksille asetettavat vaatimukset. Lakia säädettäessä pyrittiin ikävaatimuksen mukaan ottamisella siihen, että Suomen kauppa-aluskanta pysyisi suhteellisen nuorena. Lain pääasiallisena kohderyhmänä olivat silloin Suomen ulkomaanliikenteessä toimineet lastialukset. Suomalaisesta satamasta liikennöivät matkustaja-alukset jäivät silloin lain soveltamisalan ulkopuolelle.

EU-maissa ja Pohjoismaissa viime vuosina käyttöön otetut merenkulkua koskevat tukitoimenpiteet johtivat sellaisiin merenkulun kilpailutilanteen muutoksiin, että myös Suomessa piti ottaa uudestaan tarkasteluun matkustaja-alusten tukikohtelu. Lakia muutettiin ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annetun lain 1 ja 4 §:n muuttamisesta annetulla lailla (1349/2001), jäljempänä kauppa-alusluettelolain muutoslaki, siten, että myös suomalaisesta satamasta säännöllisesti liikennöivät matkustaja-alukset voidaan merkitä kauppa-alusluetteloon. Mainittu laki tuli voimaan 15 päivänä huhtikuuta 2002 valtioneuvoston

asetuksella (281/2002).

Edellä mainitun lainmuutoksen voimaantulon jälkeen alusten ikävaatimus on käytännön soveltamistilanteissa muodostunut ongelmalliseksi matkustaja-alusten osalta. Kauppa-alusluetteloon merkittäväksi on haettu yli 20 vuotta vanhoja aluksia, joiden hyväksymiselle kauppa-alusluetteloon Merenkululaitos ei ole katsonut olevan lain 1 §:n 2 momentissa tarkoitettuja aluksen kuntoon ja merikelpoisuuteen liittyviä erityisiä syitä. Nämä alukset on merkitty Suomen alusrekisteriin ja ne täyttävät kaikki tällaisille aluksille asetetut meriturvallisuusvaatimukset. Näistä aluksista suurin osa on Suomen ja Ruotsin välisessä liikenteessä.

Vaasan hallinto-oikeus on 2 päivänä syyskuuta 2002 aluksen merkitsemistä ulkomaanliikenteen kauppa-alusluetteloon koskevassa asiassa antamassaan päätöksessä katsonut, että ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annetun lain 1 §:n 5 momentissa tarkoitettua matkustaja-alusta, joka ei ikänsä puolesta täytä alusluetteloon merkitsemisen edellytyksiä, ei voida 1 §:n 2 momentissa tarkoitettua turvallisuustarkastuksen jälkeen erityisestä syystä merkitä kauppa-alusluetteloon, koska kyseisessä 5 momentissa ei ole viittausta lain 1 §:n 2 momenttiin eikä hallituksen esityksen perusteluissakaan ole tällaista mainintaa.

Kun aluksia ei voida merkitä Suomen kauppa-alusluetteloon, on odotettavissa, että alukset siirretään Ruotsin alusrekisteriin miehityskustannusten alentamiseksi. Ruotsin nykyisessä merenkulkua koskevassa tukijärjestelmässä ei aseteta ikärajoitusta tuen piiriin hyväksyttävälle aluksille. Ruotsalaisten työehtosopimusten mukaiset henkilöstökustannukset ovat alemmat kuin Suomessa ja Ruotsissa maksettava tuki (nettopalkkaus) on huomattavasti suurempi kuin Suomen tuki matkustaja-aluksille. Aluksia koskevat turvallisuussäännökset ovat Ruotsissa samalla tasolla kuin Suomessa. Alukset jatkavat liikennöimistä entisillä reiteillään, joten mitään muutosta matkustajaliikenteen turvallisuustasoon tai tekniseen tasoon ei muutoksen kautta synny. Varustamotaholta saadun selvityksen

mukaan Ruotsin lisäksi ainakaan Norjassa, Tanskassa ja Saksassa valtiontukea saavilla lasti- tai matkustaja-aluksilla ei ole ikävaatimusta. Suomen tukitoimenpiteiden tulisi mahdollisimman pitkälle vastata kilpailijamaiden alusten tukikohtelua. Lisäksi erityyppisiä suomalaisia aluksia pitäisi samanlaisessa kilpailutilanteessa kohdella samalla tavoin. Edellä mainituista syistä alusten ikävaatimus ehdotetaan poistettavaksi kokonaan sekä lasti- että matkustaja-alusten osalta.

Vaikka ikävaatimuksesta luovuttaisiin, ei alusturvallisuutta kuitenkaan vaarannettaisi. Kaikkien Suomen alusrekisteriin merkittyjen alusten tulee täyttää tällaisille aluksille Suomen lainsäädännössä ja Suomea sitovissa kansainvälisissä merenkulun turvallisuutta ja ympäristön suojelua koskevissa sopimuksissa asetetut turvallisuusvaatimukset.

Lisäksi ehdotetaan 1 §:n 1 momentin 4 kohdasta tarpeettomana poistettavaksi viittaus ulkomaanliikenteen kauppa-alusluetteloon merkityn aluksen miehityksestä ja laivahenkilökunnan pätevydestä säädettyihin vaatimuksiin. Tällaisia erityisvaatimuksia ei ole, vaan kaikkiin suomalaisiin aluksiin sovelletaan aluksen miehityksestä, laivaväen pätevydestä ja vahdinpidosta annettua asetusta (1256/1997).

Lain 4 §:n 2 momentissa ehdotetaan korjattavaksi siinä oleva viittaus 1 §:n 5 momenttiin, joka esityksen mukaan muuttuisi 1 §:n 4 momentiksi.

2. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Kun hallituksen esitystä ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annetun lain 1 ja 4 §:n muuttamisesta (HE 144/2001 vp) valmisteltiin, lähtökohtana esityksen taloudellisia vaikutuksia arvioitaessa sekä tarvittavaa määrärahaa mitoitettaessa oli, että tuen piiriin kuuluvia matkustaja-aluksia olisi noin 15. Matkustaja-aluksille suunnattu tuki oli siis jo alun perin tarkoitettu koskemaan kaikkia lain voimaantullessa Suomen alusrekisterissä olevia matkustaja-aluksia. Näiden arvioitujen 15 aluksen joukossa oli neljä yli 20 vuotta vanhaa matkustaja-alusta,

jotka ovat hakeneet Merenkululaitokselta merkitsemistä kauppa-alusluetteloon. Näistä yhden hakemus on hylätty sillä perusteella, että sen hyväksymiselle kauppa-alusluetteloon ei ole katsottu olevan aluksen kuntoon ja merikelpoisuuteen liittyviä erityisiä syitä. Tämä alus on jo poistettu Suomen alusrekisteristä.

Näissä aluksissa tehtyjen henkilötyövuosien määrä on yhteensä noin 200. Lisäksi ulosliputuksella on vaikutusta noin 150 henkilön lyhytaikaisiin työsuhteisiin. Jos aluksia ei voida merkitä Suomen kauppa-alusluetteloon, ne erittäin todennäköisesti siirtyvät Ruotsin alusrekisteriin, mikä merkitsee kyseisten alustyöpaikkojen menettämistä. Näiden alusten siirtymisellä saattaa myös olla heijastusvaikutuksia, joiden vuoksi siirtyvien alusten määrä saattaa kasvaa.

Matkustaja-alusten lisäksi yksi yli 20 vuotta vanha lastialus on jäänyt merkitsemättä kauppa-alusluetteloon, koska sen hyväksymiselle kauppa-alusluetteloon ei ole katsottu olevan aluksen kuntoon ja merikelpoisuuteen liittyviä erityisiä syitä. Lastialustukea saa tämän hetken tietojen mukaan 109 alusta. Tonniston mahdollinen kasvu lisää tarvittavan tuen määrää.

3. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä liikenne- ja viestintäministeriössä yhteistyössä Merenkululaitoksen kanssa. Esitystä valmisteltaessa on kuultu myös valtiovarainministeriötä. Esitysluonnosta on käsitelty merenkulun neuvottelukunnassa, jossa merenkulun eri intressitahot ovat edustettuina. Matkustaja-alusvarustamoja edustavat Suomen Varustamoyhdistys ry ja Ålands Redarförening rf ovat puoltaneet esitystä. Myös työntekijöitä edustavat Suomen Merimies-Unioni SM-U ry, Suomen Laivanpäällystöliitto ry ja Suomen Konepäällystöliitto ry ovat puoltaneet esitystä.

4. Muita esitykseen liittyviä seikkoja

Matkustaja-alustuen käyttöönottoa koskevan hallituksen esityksen (HE 144/2001 vp) perusteluissa on todettu muun muassa, että ”hallitus katsoo, että työmarkkinajärjestöjen neuvottelut ovat tarpeen kustannusten alentamiseksi edelleen erityisesti Viron lipun alla purjehtiviin aluksiin nähden”. Hallitus painottaa edelleen tarvetta kustannussäästöjen aikaansaamiseksi suomalaisten matkustaja-alusten kilpailukyvyn turvaamiseksi muun muassa EU:n laajentumisen johdosta. Tarkoituksena on, että riittävän neuvotteluvaran aikaansaamiseksi työmarkkinajärjestöjen välisiä neuvotteluja varten selvitetään myös mahdollisuutta alusluettelolain muuttamiseksi siten, että samalla tavoin kuin lastialusten osalta myös matkustaja-alusten osalta voitaisiin työehtosopimuksin poiketa eräistä lainsäädännössä olevista työsuhteen ehtoista ja työlupamenettelyn soveltamisesta. Tähän kysymykseen tulisi hallituksen näkemyksen mukaan ottaa kantaa kuluvan vuoden marraskuun lopussa päättyvässä merenkulun strategiaa koskevassa selvitystyössä. Tarvittavat päätökset kustannusten alentamisesta kilpailukyvyn turvaamiseksi on tehtävä hyvissä ajoin ennen EU:n laajentumista.

5. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

Lakia sovellettaisiin 1 päivästä tammikuuta 2002 tai sen jälkeen aiheutuneista kustannuksista maksettavaan tukeen. Lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin voitaisiin ryhtyä jo ennen lain voimaantuloa.

Esitys liittyy valtion vuoden 2003 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotus

Laki

ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annetun lain 1 ja 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta 30 päivänä joulukuuta 1991 annetun lain (1707/1991) 1 § ja 4 §:n 2 momentti, sellaisena kuin ne ovat, 1 § osaksi laeissa 1611/1992 ja 1349/2001 sekä 4 §:n 2 momentti mainitussa laissa 1349/2001, seuraavasti:

1 §

Ulkomaanliikenteen kauppa-alusluetteloon (*kauppa-alusluettelo*) voidaan merkitä lastialus ja sellainen muu alus, joka on tarkoitettu pääasiallisesti lastin kuljettamiseen, kun:

- 1) alus on merkitty Suomen alusrekisteriin;
- 2) alusta käytetään pääasiassa ulkomaanliikenteeseen; ja
- 3) aluksella varustamotoimintaa työnantajana harjoittavan yhteisön Suomeen suuntautuvassa liikenteessä olevien lastialusten laivaväen kokonaismäärästä on vähintään puolet Euroopan talousalueen valtioiden kansalaisia.

Kauppa-alusluetteloon merkittäväksi alukseksi hyväksytään myös sellaiset hinaajat ja työntäjät, jotka kuljettavat säännöllisesti lastiproomuja ulkomaanliikenteessä, samoin kuin sellaiset matkustaja-aluksiksi katsastetut alukset, jotka on pääasiallisesti tarkoitettu lastin kuljettamiseen ja joilla on enintään 120 matkustajapaikkaa.

Kauppa-alusluetteloon voidaan merkitä myös sellainen kolmansien maiden välillä liikennöivä muu kuin 2 momentissa tarkoitettu suomalainen matkustaja-alus, joka täyttää 1 momentin 1 ja 2 kohdan edellytykset ja joka ei liikennöi säännöllisesti pohjoismaisesta satamasta.

Kauppa-alusluetteloon voidaan merkitä myös sellainen muu kuin 2 tai 3 momentissa tarkoitettu suomalainen matkustaja-alus, joka täyttää 1 momentin 1 ja 2 kohdan edellytykset ja joka liikennöi säännöllisesti suomalaisesta satamasta. Tällaisen aluksen osalta ei kuitenkaan sovelleta tämän lain 6 §:n 2 momentin, 7 §:n 1 momentin ja 9 §:n säännöksiä.

4 §

Lain 1 §:n 4 momentissa tarkoitettua matkustaja-aluksen osalta tukena kuitenkin myönnetään 1 momentin 1 kohdasta poiketen määrä, joka vastaa 97 prosenttia yleisesti verovelvollisen merenkulkijan kauppa-alusluetteloon merkityltä alukselta saamasta merityötulosta toimitetusta ennakonpidätyksestä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Lakia sovelletaan 1 päivänä tammikuuta 2002 tai sen jälkeen aiheutuneista kustannuksista maksettavaan tukeen.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 18 päivänä lokakuuta 2002

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Liikenne- ja viestintäministeri *Kimmo Sasi*

*Liite
Rinnakkaisteksti*

Laki

ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annetun lain 1 ja 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta 30 päivänä joulukuuta 1991 annetun lain (1707/1991) 1 § ja 4 §:n 2 momentti, sellaisena kuin ne ovat, 1 § osaksi laeissa 1611/1992 ja 1349/2001 sekä 4 §:n 2 momentti mainitussa laissa 1349/2001, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

1 §

Ulkomaanliikenteen kauppa-alusluette-loon (*kauppa-alusluettelo*) voidaan merkitä lastialus ja sellainen muu alus, joka on tarkoitettu pääasiallisesti lastin kuljettamiseen, kun:

- 1) alus on merkitty Suomen alusrekisteriin;
- 2) alusta käytetään pääasiassa ulkomaanliikenteeseen;
- 3) alus on enintään 20 vuotta vanha sen vuoden alussa, jona se merkitään kauppa-alusluetteloon; ja
- 4) aluksella varustamotoimintaa työnantajana harjoittavan yhteisön Suomeen suuntautuvassa liikenteessä olevien lastialusten laivaväen kokonaismäärästä on vähintään puolet Euroopan talousalueen valtioiden kansalaisia, jotka täyttävät ulkomaanliikenteen kauppa-alusluetteloon merkityn aluksen miehityksestä ja laivahenkilökunnan pätevyydestä säädetyt vaatimukset.

Suomen alusrekisterissä oleva alus, joka on enintään 25 vuotta vanha tämän lain voimaan tullessa, voidaan myös merkitä kauppa-alusluetteloon. Lisäksi voidaan yksittäistapauksessa turvallisuustarkastuksen jälkeen hyväksyä yli 20 vuotta vanha alus merkittäväksi kauppa-alusluetteloon, jos siihen on aluksen kuntoon ja merikelpoisuuteen liittyviä erityisiä syitä.

Kauppa-alusluetteloon merkittäväksi alukseksi hyväksytään myös sellaiset hinaajat ja työntäjät, jotka kuljettavat säännöllisesti lastiproomuja ulkomaanliikenteessä, samoin kuin sellaiset matkustaja-aluksiksi katsastetut alukset, jotka on pääasiallisesti tarkoitettu lastin kuljettamiseen ja joilla on enintään 120 matkustajapaikkaa.

Ehdotus

1 §

Ulkomaanliikenteen kauppa-alusluette-loon (*kauppa-alusluettelo*) voidaan merkitä lastialus ja sellainen muu alus, joka on tarkoitettu pääasiallisesti lastin kuljettamiseen, kun:

- 1) alus on merkitty Suomen alusrekisteriin;
- 2) alusta käytetään pääasiassa ulkomaanliikenteeseen; ja

- 3) aluksella varustamotoimintaa työnantajana harjoittavan yhteisön Suomeen suuntautuvassa liikenteessä olevien lastialusten laivaväen kokonaismäärästä on vähintään puolet Euroopan talousalueen valtioiden kansalaisia.

Kauppa-alusluetteloon merkittäväksi alukseksi hyväksytään myös sellaiset hinaajat ja työntäjät, jotka kuljettavat säännöllisesti lastiproomuja ulkomaanliikenteessä, samoin kuin sellaiset matkustaja-aluksiksi katsastetut alukset, jotka on pääasiallisesti tarkoitettu lastin kuljettamiseen ja joilla on enintään 120 matkustajapaikkaa.

Kauppa-alusluetteloon voidaan merkitä myös sellainen kolmansien maiden välillä liikennöivä muu kuin 3 momentissa tarkoitettu suomalainen matkustaja-alus, joka täyttää 1 momentin 1—3 kohdan edellytykset ja joka ei liikennöi säännöllisesti pohjoismaisesta satamasta.

Kauppa-alusluetteloon voidaan merkitä myös sellainen muu kuin 3 tai 4 momentissa tarkoitettu suomalainen matkustaja-alus, joka täyttää 1 momentin 1—3 kohdan edellytykset ja joka liikennöi säännöllisesti suomalaisesta satamasta. Tällaisen aluksen osalta ei kuitenkaan sovelleta tämän lain 6 §:n 2 momentin 7 §:n 1 momentin ja 9 §:n säännöksiä.

4 §

Lain 1 §:n 5 momentissa tarkoitetun matkustaja-aluksen osalta tukena kuitenkin myönnetään 1 momentin 1 kohdasta poiketen määrä, joka vastaa 97 prosenttia yleisesti verovelvollisen merenkulkijan kauppa-alusluetteloon merkityltä alukselta saamasta merityötulosta toimitetusta ennakonpidätyksestä.

Kauppa-alusluetteloon voidaan merkitä myös sellainen kolmansien maiden välillä liikennöivä muu kuin 2 momentissa tarkoitettu suomalainen matkustaja-alus, joka täyttää 1 momentin 1 ja 2 kohdan edellytykset ja joka ei liikennöi säännöllisesti pohjoismaisesta satamasta.

Kauppa-alusluetteloon voidaan merkitä myös sellainen muu kuin 2 tai 3 momentissa tarkoitettu suomalainen matkustaja-alus, joka täyttää 1 momentin 1 ja 2 kohdan edellytykset ja joka liikennöi säännöllisesti suomalaisesta satamasta. Tällaisen aluksen osalta ei kuitenkaan sovelleta tämän lain 6 §:n 2 momentin 7 §:n 1 momentin ja 9 §:n säännöksiä.

4 §

Lain 1 §:n 4 momentissa tarkoitetun matkustaja-aluksen osalta tukena kuitenkin myönnetään 1 momentin 1 kohdasta poiketen määrä, joka vastaa 97 prosenttia yleisesti verovelvollisen merenkulkijan kauppa-alusluetteloon merkityltä alukselta saamasta merityötulosta toimitetusta ennakonpidätyksestä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Lakia sovelletaan 1 päivänä tammikuuta 2002 tai sen jälkeen aiheutuneista kustannuksista maksettavaan tukeen.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.